

Εντείνονται οι ανησυχίες της διεθνούς κοινότητας για την κορεατική χερσόνησο

Βασίλης Γιαννακόπουλος
geostrategical@yahoo.gr

Το 2010 χαρακτηρίστηκε ως η «θερμότερη χρονιά για τις σχέσεις Σεούλ-Πιονγκγιάνγκ».[1] Οι αλληπάλληλες διεξαγωγές στρατιωτικών ασκήσεων με πρωταγωνιστές τη Βόρεια Κορέα, τη Νότια Κορέα, τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία και την Κίνα, τα θαλάσσια και χερσαία θερμά επεισόδια, η ανάπτυξη του βορειοκορεατικού πυρηνικού προγράμματος, οι εκατέρωθεν απειλές και προειδοποιήσεις, αλλά και η προετοιμασία της διαδοχής του βορειοκορεατή ηγέτη, είχαν ως αποτέλεσμα την κλιμάκωση της έντασης μεταξύ βορρά και νότου. Μιας έντασης, που με εξαίρεση το τελευταίο εξάμηνο, συνεχίστηκε μέχρι τον πρόσφατο θάνατο του Βορειοκορεατή ηγέτη Κιμ Γιονγκ-ιλ και η οποία ελάχιστα απέχει από την έναρξη εχθροπραξιών μεταξύ πυρηνικών δυνάμεων. Η ήδη διαμορφωμένη προ-συγκρουσιακή κατάσταση μεταξύ Πιονγκγιάνγκ και Σεούλ δικαιολογεί απόλυτα την έντονη ανησυχία της διεθνούς κοινότητας σχετικά με τις πιθανές δυσμενείς επιπτώσεις τόσο για την περιφερειακή όσο και για την παγκόσμια ασφάλεια, με ορατές τις παρενέργειες και για την παγκόσμια οικονομία.

Το πυρηνικό και βαλλιστικό οπλοστάσιο, σε συνδυασμό με την επιθετική συμπεριφορά της Πιονγκγιάνγκ, συνιστούν τις μείζονες απειλές για τη Σεούλ. Από την άλλη πλευρά, η διεθνώς απομονωμένη Πιονγκγιάνγκ αντιμετωπίζει σοβαρές εσωτερικές απειλές, όπως η δεινή οικονομική κατάσταση, η πολύχρονη πείνα του βορειοκορεατικού λαού και η επιβίωση του καθεστώτος. Οι ενδείξεις για το αύριο της κορεατικής χερσονήσου είναι αρκετά περιορισμένες. Το γεγονός αυτό οδηγεί τους αναλυτές σε προφανή ερωτήματα, όπως:

- ✓ Μετά το θάνατο του Κιμ Γιονγκ-ιλ, ποιες θα είναι οι επιπτώσεις στην περιοχή και στη διεθνή κοινότητα;
- ✓ Η μεταβίβαση της εξουσίας θα πραγματοποιηθεί ομαλά ή θα προκληθεί περαιτέρω κλιμάκωση της έντασης στην περιοχή;
- ✓ Ο διάδοχος Κιμ Γιονγκ-Ουν[2] διαθέτει την ικανότητα να αντιμετωπίσει τις υφιστάμενες εσωτερικές και εξωτερικές απειλές;
- ✓ Ποιοι συμβουλεύουν τον Κιμ Γιονγκ-Ουν και τι αποφάσεις θα λάβει προκειμένου να εδραιωθεί ως ηγέτης;
- ✓ Θα επιχειρήσει άνοιγμα προς τη διεθνή κοινότητα ή θα υιοθετήσει τη σκληρή στάση του πατέρα του;
- ✓ Η βορειοκορεατική ελίτ θα επιδιώξει μεγαλύτερο μερίδιο από την εξουσία;
- ✓ Ποιες οι προθέσεις του μεγαλύτερου αδελφού του, Κιμ Γιονγκ-Ναμ, ο οποίος σε συνέντευξή του δήλωσε «αντίθετος για τη μεταβίβαση της εξουσίας στον Κιμ Γιονγκ-Ουν»;
- ✓ Πως το Πεκίνο και η Μόσχα θα διαχειρισθούν τη διάδοχη κατάσταση;
- ✓ Το Πεκίνο θα επιδιώξει να ελέγξει τη συμπεριφορά του Κιμ Γιονγκ-Ουν ή διατηρεί σχέσεις με το μεγαλύτερο αδελφό του;

Βορειοκορεατικό πυρηνικό και βαλλιστικό οπλοστάσιο

Στις αρχές της δεκαετίας του 1960, με τη βοήθεια της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, η Πιονγκγιάνγκ ξεκίνησε την ανάπτυξη του πυρηνικού της προγράμματος, κατασκευάζοντας έναν ερευνητικό πυρηνικό αντιδραστήρα (IRT-2000 Nuclear Research Reactor) στο πυρηνικό σύμπλεγμα Γιόνγκμπιον (Yongbyon Nuclear Research Center). Τον Ιανουάριο του 2003 αποσύρθηκε από τη «Συνθήκη μη Διάδοσης των Πυρηνικών» (Non-Proliferation Treaty - NPT) και στη συνέχεια πραγματοποίησε δύο πυρηνικές δοκιμές (9 Οκτωβρίου 2006 και 25 Μαΐου 2009). Σήμερα, εκτιμάται ότι διαθέτει περίπου 20 πυρηνικά όπλα.

Τη δεκαετία του 1970, η Πιονγκγιάνγκ ξεκίνησε το βαλλιστικό της πρόγραμμα. Τον Απρίλιο του 1984 κατάφερε να κατασκευάσει το βαλλιστικό βλήμα εδάφους-εδάφους (Surface-to-Surface Ballistic Missile – SSBM) Scud-B. Έκτοτε, έχει πραγματοποιήσει δεκάδες δοκιμαστικές εκτοξεύσεις SSBMs και βλημάτων τύπου Cruise. Σήμερα, διατηρεί ένα αξιόλογο βαλλιστικό οπλοστάσιο, που περιλαμβάνει περίπου 1.000 SSBMs μικρού και μεγάλου βεληνεκού, σύγχρονης και παλαιάς τεχνολογίας, με δυνατότητα μεταφοράς συμβατικών και πιθανόν χημικών και βιολογικών κεφαλών. Τα περίπου 200 SSBMs μεσαίου βεληνεκού (1.300 km) Nodong αποτελούν τη ραχοκοκαλιά του βαλλιστικού της οπλοστασίου. Τα τελευταία χρόνια υπάρχουν ενδείξεις, σύμφωνα με τις οποίες, η Πιονγκγιάνγκ επιδιώκει να αποκτήσει και τη δυνατότητα μεταφοράς πυρηνικών κεφαλών με τα διηπειρωτικά SSBMs Taepodong-2 (βεληνεκές 4.000-8.000 km).

Στο νότο, η Σεούλ, αν και εγκατέλειψε την ανάπτυξη του πυρηνικού της προγράμματος τη δεκαετία του 1970, εντούτοις διαθέτει την τεχνογνωσία κατασκευής πυρηνικών όπλων. Έχει υπογράψει την NPT και υιοθέτησε μια πολιτική αποπυρηνικοποίησης της κορεατικής χερσονήσου (nuclear-free Korean peninsula). Το 1958, οι ΗΠΑ ανέπτυξαν πυρηνικά όπλα στη Νότια Κορέα, τα οποία αποσύρθηκαν το 1991.

«Εξαμερείς συνομιλίες» για το πυρηνικό πρόγραμμα

Το Σεπτέμβριο του 2005, μετά από συνομιλίες που διήρκεσαν περισσότερο από δύο χρόνια, η Πιονγκγιάνγκ έλαβε τη σημαντική απόφαση να διαπραγματευτεί τις πυρηνικές της φιλοδοξίες, προκειμένου να αποκομίσει οικονομικά οφέλη. Η Βόρεια Κορέα, η Νότια Κορέα, η Ιαπωνία, η Κίνα, οι ΗΠΑ και η Ρωσία αποτελούσαν την ομάδα των «εξαμερών συνομιλιών». Όμως, οι διαπραγματεύσεις αποδείχθηκαν εξαιρετικά δύσκολες, δεν απέφεραν αποτέλεσμα και ως εκ τούτου διακόπηκαν τον Απρίλιο του 2009.

Τον Οκτώβριο του 2006 και ενώ οι συνομιλίες είχαν οδηγηθεί σε αδιέξοδο, η Βόρεια Κορέα πραγματοποίησε την πρώτη της πυρηνική δοκιμή, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή κυρώσεων από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Τρεις μήνες αργότερα, οι συνομιλίες συνεχίστηκαν, αλλά και πάλι διακόπηκαν για αρκετούς μήνες, εξαιτίας της δέσμευσης βορειοκορεατικών κεφαλαίων ύψους 25 εκατομμυρίων δολαρίων σε τράπεζα του Μακάο. Ακολούθησε αποδέσμευση των κεφαλαίων και οι διαπραγματεύσεις συνεχίστηκαν.

Τον Ιούνιο του 2007, η Πιονγκγιάνγκ επέτρεψε στους επιθεωρητές της Διεθνούς Υπηρεσίας Ατομικής Ενέργειας (International Atomic Energy Agency - IAEA) να επισκεφθούν τις εγκαταστάσεις του πυρηνικού συμπλέγματος Γιόνγκμπιον. Τον Ιούλιο, η Βόρεια Κορέα διέκοψε τη λειτουργία του πυρηνικού αντιδραστήρα, μετά την εγγύηση της Ουάσιγκτον να διαγραφεί από τη λίστα των χωρών που υποστηρίζουν τη διεθνή τρομοκρατία. Το επόμενο χρονικό διάστημα και μέχρι τον Ιούνιο του 2008, πραγματοποιήθηκαν εργασίες διάλυσης του πυρηνικού αντιδραστήρα. Ωστόσο, οι διαπραγματεύσεις οδηγήθηκαν σε νέο αδιέξοδο, καθώς αφενός προέκυψαν ενδείξεις για την ανάπτυξη ενός ακόμη προγράμματος εμπλουτισμού ουρανίου, αφετέρου πραγματοποιήθηκε η εκτόξευση ενός βορειοκορεατικού SSBM, για το οποίο υπήρχαν ενδείξεις ότι πρόκειται για δοκιμή βλήματος με δυνατότητα να φέρει πυρηνική κεφαλή.

Στις 14 Απριλίου του 2009, η Πιονγκγιάνγκ ανακοίνωσε την απόσυρσή της από τις «εξαμερείς συνομιλίες» και ένα μήνα αργότερα πραγματοποίησε και δεύτερη πυρηνική δοκιμή.

Εκατέρωθεν επιδιώξεις

Οι δύο χώρες τυπικά βρίσκονται σε πόλεμο, καθότι δεν έχει υπογραφεί καμία συνθήκη ειρήνης μεταξύ τους, παρά μόνο μία συμφωνία εκεχειρίας μετά τον πόλεμο του 1953. Επιπρόσθετα, τα δυτικά θαλάσσια σύνορα ουδέποτε καθορίστηκαν με αμοιβαία συμφωνία αλλά αποτελούν μια de facto θαλάσσια οριογραμμή μεταξύ Βόρειας και Νότιας Κορέας. Για περίπου 60 χρόνια, αυτή η διαφιλονικούμενη θαλάσσια περιοχή αποτελούσε σημείο τριβής και αιματηρών επεισοδίων μεταξύ βορρά και νότου, χωρίς όμως να οδηγήσει σε πολεμική αναμέτρηση.

Η Πιονγκγιάνγκ, υποστηριζόμενη πολιτικο-οικονομικά από το Πεκίνο, εκτιμάται ότι επιδιώκει:

- ✓ Τη διατήρηση του πυρηνικού της οπλοστασίου ή τουλάχιστον τη διαπραγμάτευση των πυρηνικών της φιλοδοξιών, προκειμένου να αποκομίσει σημαντικά οικονομικά (κυρίως) οφέλη.
- ✓ Την απόσυρση των αμερικανικών δυνάμεων από την κορεατική χερσόνησο.
- ✓ Την επιβίωση του καθεστώτος, ειδικά κατά την ευαίσθητη μεταβατική περίοδο της διαδοχής του Κιμ Γιονγκ-ιλ από το νεότερο γιο του.
- ✓ Την άρση των κυρώσεων που της επιβλήθηκαν και οι οποίες αποδείχθηκαν σχεδόν αναποτελεσματικές.
- ✓ Την υπογραφή μιας συνθήκης ειρήνης, προκειμένου να τερματισθεί επίσημα ο κορεατικός πόλεμος και να διασφαλισθεί η εθνική της κυριαρχία.
- ✓ Την επαναχάραξη της βόρειας θαλάσσιας οριογραμμής (Northern Limit Line - NLL), και
- ✓ Την άρση της διεθνούς απομόνωσης.

Από την πλευρά της, η Σεούλ, με δεδομένη τη διπλωματική και στρατιωτική υποστήριξη της Ουάσιγκτον, επιδιώκει:

- ✓ Την επιβολή επιπρόσθετων κυρώσεων από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ κατά της Πιονγκγιάνγκ, για τις έμψυχες απώλειες από τα δύο πρόσφατα θερμά επεισόδια που στοίχισαν τη ζωή συνολικά 50 Νοτιοκορεατών.
- ✓ Την αποτροπή μιας γενικευμένης σύρραξης.
- ✓ Την αποπυρηνικοποίηση της κορεατικής χερσονήσου.
- ✓ Την κατάρρευση του βορειοκορεατικού καθεστώτος, προκειμένου να αλλάξει η συμπεριφορά της Πιονγκγιάνγκ και να βελτιωθούν οι σχέσεις των δύο χωρών.

Πιθανά σενάρια

Αναμφισβήτητα, στην κορεατική χερσόνησο επικρατεί αβεβαιότητα, αδυναμία πρόβλεψης των μελλοντικών εξελίξεων και προέχει η αποφυγή ενός νέου θερμού επεισοδίου. Αν και δεν διαπιστώνεται πρόθεση έναρξης εχθροπραξιών από καμία πλευρά, εντούτοις, δεν αποκλείεται η πιθανότητα μιας γενικευμένης σύρραξης από ένα τυχαίο ή εσκεμμένο θερμό επεισόδιο.

Ένα από τα σενάρια, που εξέταζε μέχρι σήμερα η Ουάσιγκτον και η Σεούλ, είναι η επιβολή επιπρόσθετων κυρώσεων από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ κατά της Πιονγκγιάνγκ. Ωστόσο, αρκετοί Νοτιοκορεάτες πιστεύουν ότι η επιβολή επιπρόσθετων κυρώσεων θα απομονώσει περαιτέρω την Πιονγκγιάνγκ, θα αυξήσει τις εσωτερικές αντιδράσεις και σε συνδυασμό με την υφιστάμενη ευαίσθητη περίοδο διαδοχής, θα μπορούσε να προκαλέσει την κατάρρευση του καθεστώτος του βορρά. Το σενάριο αυτό ενέχει αρκετούς κινδύνους, καθότι θα προκαλούσε την αύξηση της επιθετικότητας της Πιονγκγιάνγκ, με αποτέλεσμα να ξεκινήσουν εχθροπραξίες. Ακόμη και αν κατέρρευε το καθεστώς του βορρά, πάλι η κατάσταση θα μπορούσε να ξεφύγει από κάθε έλεγχο, καθώς θα προκαλούσε τη δημιουργία μαζικών βορειοκορεατικών ρευμάτων προσφύγων προς την Κίνα (ήδη, οι Βορειοκορεάτες πρόσφυγες στην Κίνα υπολογίζονται σε περίπου 300.000) και τη Νότια Κορέα, οι πυρηνικές εγκαταστάσεις θα παρέμεναν ανεξέλεγκτες, πιθανόν να ξέσπαγε εμφύλιος πόλεμος στο βορρά, οπότε το Πεκίνο ίσως επεδίωκε τη δημιουργία ενός νέου καθεστώτος, προκειμένου μελλοντικά να μην αναπτυχθούν αμερικανικές δυνάμεις στα σύνορά της.

Ένα άλλο σενάριο, το οποίο υποστήριζε το Πεκίνο και ενίοτε η Πιονγκγιάνγκ, είναι η επανάληψη των «εξαμερών συνομιλιών». Στην περίπτωση αυτή, οι διαπραγματεύσεις θα μπορούσαν να οδηγήσουν είτε στη λύση του προβλήματος (διάλυση των πυρηνικών εγκαταστάσεων για την κατασκευή πυρηνικών όπλων) είτε σε ατέρμονες συνομιλίες χωρίς αποτέλεσμα. Η τύχη των «εξαμερών συνομιλιών» θα κρινόταν από τα ανταλλάγματα της Ουάσιγκτον και της Σεούλ, από τη στάση των εξωτερικών δρώντων που προωθούν μέσα από τις διαπραγματεύσεις τα συμφέροντά τους, αλλά και από την ικανοποίηση των αιτημάτων της Πιονγκγιάνγκ. Αυτό που πρέπει να μην ξεχνούν οι εμπλεκόμενες πλευρές είναι αφενός ότι το πυρηνικό και βαλλιστικό οπλοστάσιο αποτελεί «το μοναδικό ισχυρό χαρτί της Πιονγκγιάνγκ» και αφετέρου τις επιδιώξεις της Βόρειας Κορέας.

Αν η κατάσταση παραμείνει ως έχει, τότε μακροπρόθεσμα είναι πιθανή η ανάπτυξη και άλλων πυρηνικών οπλοστασίων στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Ασίας, από χώρες όπως η Νότια Κορέα, η Ιαπωνία και η Ταϊβάν.

Προς το παρόν, ο συνδυασμός του πυρηνικού και βαλλιστικού οπλοστασίου της Βόρειας Κορέας αφενός «λειτουργεί αποτρεπτικά στην περαιτέρω κλιμάκωση της έντασης και στην έναρξη γενικευμένων εχθροπραξιών» και αφετέρου «διατηρεί το status quo της κορεατικής χερσονήσου». Έτσι, δικαιώνεται ο Hedley Bull για τη «θεμελιώδη σχέση μεταξύ της πιθανότητας έναρξης ενός πολέμου και του μεγέθους της καταστρεπτικότητάς του». Δηλαδή, «όσο πιο δυνητικά καταστρεπτικός φαίνεται να είναι ένας πόλεμος, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα να λάβει χώρα και αντιστρόφως». Παρόλα αυτά, «κάποιος μελλοντικός ηγέτης μπορεί να είναι αρκετά τολμηρός ή αρκετά απελπισμένος, ώστε να εκμεταλλευτεί το φόβο της ανθρωπότητας για τον πυρηνικό πόλεμο, προκειμένου να προωθήσει τους πολιτικούς του σκοπούς».

[1] Στις 26 Μαρτίου 2010, μετά από έκρηξη στη διαφιλονικούμενη θαλάσσια ζώνη της Κίτρινης Θάλασσας και πλησίον της νοτιοκορεατικής νήσου Μπαενγκγεόνγκ βυθίσθηκε η 1.200 τόνων κορβέτα "Chonan PCC-772" του πολεμικού ναυτικού της Νότιας Κορέας, με πλήρωμα 104 ανδρών εκ των οποίων διασώθηκαν οι 58. Στις 20 Μαΐου, το πόρισμα διεθνούς έρευνας, που πραγματοποιήθηκε από Αμερικανούς, Αυστραλούς, Σουηδούς και Βρετανούς ειδικούς των ΗΠΑ, της Αυστραλίας, της Σουηδίας και της Βρετανίας, κατέδειξε τη Πιονγκγιάνγκ ως «υπεύθυνη για τη βύθιση της νοτιοκορεατικής κορβέτας». Στο πόρισμα αναφερόταν ότι «στον πυθμένα εντοπίστηκε ένα κομμάτι από τορπίλη βορειοκορεατικής προέλευσης». Η Πιονγκγιάνγκ απέρριψε τις κατηγορίες και υποσχέθηκε «να απαντήσει με ολοκληρωτικό πόλεμο». Στις 9 Ιουλίου, τα 15 μη μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ «καταδίκασαν την επίθεση που οδήγησε στη βύθιση της νοτιοκορεατικής κορβέτας». Ωστόσο, «απέφυγαν να κατονομάσουν τη Βόρεια Κορέα ως υπεύθυνη». Δώδεκα ημέρες αργότερα, η Ουάσιγκτον ανακοίνωσε νέες κυρώσεις κατά της Πιονγκγιάνγκ, οι οποίες στόχευαν τα περιουσιακά στοιχεία της ηγεσίας, τις πωλήσεις και αγορές οπλικών συστημάτων, την απόκτηση ειδών πολυτελείας, καθώς και την ανάπτυξη του πυρηνικού προγράμματος. Στις 8 Αυγούστου, το πολεμικό ναυτικό της Βόρειας Κορέας κατέλαβε ένα νοτιοκορεατικό αλιευτικό σκάφος με 7μελές πλήρωμα. Στις 23 Νοεμβρίου, το βορειοκορεατικό πυροβολικό βομβάρδισε τη νοτιοκορεατική νήσο Γέονπιοονγκ, με αποτέλεσμα να σκοτωθούν δύο στρατιώτες και δύο πολίτες της Νότιας Κορέας. Η Σεούλ ανταπέδωσε τα πυρά, έθεσε τις ένοπλες δυνάμεις της σε υψίστη ετοιμότητα, συγκάλεσε έκτακτο υπουργικό συμβούλιο, ανέστειλε την προγραμματισμένη βοήθεια προς τη Βόρεια Κορέα, ενίσχυσε τις δυνάμεις της στη νήσο Γέονπιοονγκ και εφάρμοσε σχέδιο για την εκκένωσή της. Πέρα των παραπάνω, οι δύο πλευρές διεξήγαγαν πλήθος χερσαίων και αεροναυτικών ασκήσεων, ενώ η Σεούλ ανακοίνωσε και διεξαγωγή κυβερνο-επιθέσεων από Κινέζους και Βορειοκορεάτες χάκερς.

[2] Στις 28 Σεπτεμβρίου, στην έκτακτη συνεδρίαση του Κομμουνιστικού Κόμματος της Βόρειας Κορέας, ο Κιμ Γιονγκ-ιλ επανεξελέγη γενικός γραμματέας, ενώ ο γιος του Κιμ Γιονγκ-Ουν –γνωστός και ως «νεαρός στρατηγός»- χρίστηκε ως αντιπρόεδρος της Κεντρικής Στρατιωτικής Επιτροπής (την προηγούμενη ημέρα, ο πρώην Βορειοκορεάτης ηγέτης είχε προάγει τον Κιμ Γιονγκ-Ουν σε στρατηγό τεσσάρων αστέρων).